

Taboospel Vertaaldagen 2014
Astrid Huisman

1. Het woord tqbu is afkomstig uit het Tonga, de Polynesische taal van het eiland Tonga in de Stille Zuidzee, en betekent daar 'heilig, sacraal, onaanraakbaar; verboden, onrein of vervloekt'.

Welke Britse ontdekkingsreiziger gebruikte dit woord voor het eerst?

- A. James Cook
- B. David Livingstone

[het juiste antwoord is A, James Cook]

2. Dit jaar is in aanloop naar het Sinterklaasfeest de Zwarte Piet-discussie weer in alle hevigheid losgebarsten. Voor veel Nederlanders is Zwarte Piet taboe. Zij zullen blij zijn dat negerzoenen nergens meer verkrijgbaar zijn.

In welk jaar veranderde koekfabrikant Van der Breggen de naam Buys Negerzoenen in Buys Zoenen?

- A. 1986
- B. 2006

[het juiste antwoord is B, 2006]

3. Moorkoppen zijn nog wel te koop. Wordt de moorkop het volgende onderwerp van een verhitte discussie? Misschien niet als je het woord ietsje anders uitspreekt en je daarmee de betekenis verandert. Zoals Koos Koets, een personage van Van Kooten en De Bie, deed, toen hij samen met kompaan Robbie Kerkhof, de Stichting Morekop oprichtte. Dit was een stichting voor oudere [Haags!] jongeren, die, in de woorden van Koets, *more* in hun kop hebben dan jonge jongeren.

Uit welk dorp kwam Koos Koets?

- A. **Juinen**
- B. Ter Weksel

[het juiste antwoord is A, Juinen]

4. Een van de controversiële romans die vandaag de revue zullen passeren is *Lolita* van Vladimir Nabókov. Weinig boeken veroorzaakten meer opschudding en werden vaker verboden dan *Lolita*, aldus de Volkskrant in de serie Verboden Boeken.

In welk jaar vertaalde Nabókov zijn roman zelf in het Russisch?

- A. In **1967**
- B. In 1954

[het juiste antwoord is A, in 1967]

5. Welke regisseur verfilmde Lolita in 1962?

A. Stanley Kubrick

B. David Lean

[het juiste antwoord is A, Stanley Kubrick]

6. Gustave Flaubert werd na publicatie van Madame Bovary als feuilleton vervolgd wegens obsceniteiten.

In welk literair tijdschrift verscheen dit feuilleton?

A. La Revue des deux Mondes

B. La Revue de Paris

[het juiste antwoord is B, La Revue de Paris]

7. Wat was de voornaam van Madame Bovary?

A. Emma

B. Anna

[het juiste antwoord is A, Emma]

8. Dan een voorbeeld van een vertaling die veel kritiek heeft gekregen, ondanks de fenomenale rijkdom van de Nederlandse tekst: de in 1975 verschenen vertaling van Thomas Manns *Der Zauberberg* door Pé Hawinkels. Volgens critici esthetiseerde en moderniseerde Hawinkels erop los. Een voorbeeld hiervan is zijn vertaling van der schwer keuchenden Lokomotive met de door rokershoest geplaagde locomotief.

Hans Driessens vertaling uit 2012 wordt door velen beschouwd als een verbetering ten opzichte van die van Hawinkels.

Wat deed de locomotief bij Driessen?

A. Hij kuchte zwaar

B. Hij pufte zwaar

[het juiste antwoord is B, hij pufte zwaar]

9. Een ander voorbeeld is Hawinkels' vertaling van Eine wohlgewachsene Tanne, namelijk: een goed uit de kluiten gewassen dennenboom.

Wat maakte Driessen hiervan?

- A. een statige **dennenboom**
- B. een statige kerstboom

[het juiste antwoord is antwoord A, een statige dennenboom]

10. Van Frans van Dooren verscheen in 1987 een prozavertaling van Dantes Goddelijke Komedie. Zijn beslissing om de *Divina Commedia* in proza te vertalen, kwam voort uit zijn overtuiging dat hij hier een uitzondering moest maken, omdat vormverplichtingen nogal eens ten koste gaan van de inhoud, en de inhoud van de *Divina Commedia* was te complex en belangrijk.

Van Dooren heeft zich vanaf 1972 beziggehouden met de vertaling van de *Divina Commedia*. Welke versvorm koos hij voor zijn allereerste vertaling?

- A. Rijmend kwatrijn
- B. **Rijmloos terzine**

[het juiste antwoord is B, rijmloos terzine]

11. In de laatste jaren van zijn leven is Frans in zijn moedertaal gaan schrijven. In welk dialect zijn deze sonnetten geschreven?

A. **Brabants**

B. Gelders

[het juiste antwoord is antwoord A, Brabants]

12. De stap van Dante naar Epicurus ligt misschien niet voor iedereen voor de hand. Maar de Dantekenners onder ons weten vast waar ik op doel. In de Goddelijke Komedie plaatste Dante de schim van Epicurus in de hel. Dante was niet de enige die Epicurus als ketter beschouwde. Hij werd veelal afgeschilderd als een oppervlakkige, genotzuchtige filosoof; dit gebeurde in de oudheid al, en het werd nog eens in verhevigde mate voortgezet door de kerkvaders.

Op welk Grieks eiland werd Epicurus naar verluidt geboren?

A. **Samos**

B. Naxos

[het juist antwoord is A, Samos]

13. Voor Epicurus was het grootste geluk een toestand van geestelijk evenwicht, waarin een mens onder alle omstandigheden zijn gemoedsrust behoudt.

Welk woord gebruikte Epicurus voor deze toestand?

- A. Apatheia
- B. Ataraxia

[het juiste antwoord is B, Ataraxia]

14. Over kerkvaders gesproken. In de tijd dat het christendom nog een ondergrondse religieuze protestbeweging was, zagen christenen de martelaarsdood als het summum van vroomheid. Tegenwoordig ziet het Westen het martelaarschap als iets onbegrijpelijks en pervers, en wordt het begrip geassocieerd met moslims. Die perceptie hebben we te danken aan een kerkvader.

Welke belangrijke kerkvader verklaarde zelfmoord taboe?

- A. Augustinus
- B. Hiëronymus

[het juiste antwoord is A, Augustinus]

15. In zijn werk *Confessiones* beschreef Augustinus zijn zondige jeugd en zijn bekering tot het christendom. Tijdens een geestelijke crisis kreeg Augustinus van Godswegen bevel om de Bijbel te openen en de eerste passage te lezen waar zijn oog op viel. Toen hij deze passage las, zag Augustinus het spreekwoordelijke licht.

Uit welk van de 27 boeken van het Nieuwe Testament was die passage afkomstig?

- A. Romeinen
- B. Handelingen

[het juiste antwoord is A, Romeinen]

16. Ook een titel van een hervertaling kan leiden tot gemopper uit de mond van – wellicht - conservatieve lezers en critici. Als een beroemd werk decennialang in vertaling de titel *De gebroeders Karamazov* draagt en er dan iemand als Arthur Langeveld komt die er *De broers Karamazov* van maakt, kun je ervan uitgaan dat die keuze stof doet opwaaien. Een van de broers in dit boek heet Aleksej. Maar hij is beter bekend onder zijn bijnaam. Hoe luidt die bijnaam?

- A. Leksej
- B. Aljosja

[het juiste antwoord is B, Aljosja]

17. Nog een voorbeeld van zo'n titel. Weer een roman van Dostojevski trouwens, ditmaal vertaald door Hans Boland. Je zou bijna gaan denken dat vertalers Russisch over een aangeboren eigenzinnigheid beschikken. Boland koos voor de titel Duivels in plaats van de vertrouwde titels Demonen of Boze geesten.

Welke Franse schrijver bewerkte deze roman in de twintigste eeuw tot het toneelstuk De Bezetenen?

A. **Albert Camus** [kamú]

B. Jean-Paul Sartre

[het juiste antwoord is A, Camus]

18. Dan een taboe van eigen bodem. Welke schrijver moest in 1966 voor de rechtbank in Amsterdam verschijnen wegens godslastering?

A. Jan Wolkers

B. **Gerard Reve**

[het juiste antwoord is B, Gerard Reve]

19. De aanklacht had onder andere betrekking op een passage uit de bundel Nader tot u waarin Reve beschrijft hoe hij gemeenschap heeft met een incarnatie van God. In welke gedaante laat Reve God terugkomen?

A. Een ezel

B. Een schaap

[het juiste antwoord is A, een ezel]

20. In het rijtje taboedoorbrekende vertalers mag één illustrervertalersduo natuurlijk niet ontbreken. Bindervoet en Henkes vertaalden onvertaalbare werken van Joyce en morrelden aan heilig verklaarde liedteksten van Bob Dylan en The Beatles.

Wat minder bekend is dat ze begin jaren tachtig hun entree in de letteren maakten met een – hoe kan het ook anders – polemisch-poëtisch tijdschrift. Hoe heette dit tijdschrift?

A. Platform

B. De Brakke Hond

[het juiste antwoord is A, Platform]

21. Welke tekenaar heeft o.a. hun vertalingen van Hamlet, King Lear, en hun lange gedicht De intocht van Christus voorzien van illustraties?

A. Joost Swarte

B. **Aart Clerkx**

[het juiste antwoord is B, Aart Clerkx]

22. In 2006 verscheen een historische roman van een Amerikaanse schrijver die vooral in het Frans schrijft. Deze roman, Les Bienveillantes, hier verschenen als De welwillenden, vertelt het verhaal, in de ik-vorm, van een SS-officier tijdens de Tweede Wereldoorlog. Dat perspectief, het perspectief van de dader, leidde destijds tot veel commotie.

Wie was de schrijver van dit boek?

A. **Jonathan Littel**

B. Robert Littel

[het juiste antwoord is A, Jonathan Littel]

23. Over De Joodse Messias van Arnon Grunberg schreef Jeroen Vullings voor Vrij Nederland:

“De joodse messias lijkt wel een bijtjesdag voor taboes in te willen luiden. Het ene na het andere beladen onderwerp passeert de revue...” En Pieter Steinz noemde Arnon Grunberg in zijn bespreking van het boek “een auteur provocateur, de Nederlandse pendant van Michael Houellebecq”.

Wat voor dier stond er op het omslag van dit boek?

A. Een reiger

B. Een pelikaan

[het juiste antwoord is B, een pelikaan]

24. Pieter Steinz moest bij het lezen van De Joodse Messias herhaaldelijk aan de controversiële roman American Psycho van Bret Easton Ellis denken. Easton Ellis debuteerde al op 21-jarige leeftijd met een nihilistische satire over de verwende rijke jeugd van Los Angeles. Ook dit spraakmakende debuut was net als American Psycho doortrokken van seks en geweld.

Hoe heette dit debuut?

A. The Rules of Attraction

B. Less Than Zero

[het juiste antwoord is B, Less Than Zero]

25. In de Nederlandse literatuur zijn onderwerpen als euthanasie en seks meer geaccepteerd dan in andere landen. Sommige boeken komen in het buitenland niet door de censuur en verschijnen niet in vertaling. Zo is De Joodse Messias bijvoorbeeld niet in Duitsland verschenen, omdat de schijn van antisemitisme werd gewekt. Een andere roman die om dezelfde reden niet op de Duitse markt werd gebracht, is van de hand van schrijver en vertaler Frans Kellendonk.

Hoe luidt de titel van deze roman?

A. **Mystiek Lichaam**

B. Letter en geest

[het juiste antwoord is A, Mystiek Lichaam]

26. De Groningse seksuoloog Jelto Drenth schreef een encyclopedisch boek over de vrouwelijke seksualiteit, getiteld De oorsprong van de wereld. Op het omslag van dit boek staat het erotische schilderij L'origine du monde van Gustave Courbet. Voor wie dit schilderij niet kent: het toont een liggende, naakte vrouw met gespreide dijen.

Waar werd een zwarte band over het omslag heen geplakt?

A. In China

B. **In Midden-Amerika**

[het juiste antwoord is B, in Midden-Amerika]

27. In vertalingen kunnen ook passages die politiek gevoelig liggen geschrapt worden. Zo zijn in de Turkse vertaling van De brug, het Boekenweekgeschenk van 2007, geschreven door Geert Mak, passages over de Armeense genocide geschrapt.

Over welke brug in Istanbul gaat dit boekje?

A. Galátabrug

B. Bosporusbrug

[het juiste antwoord is A, de Galátabrug]

28. In 2011 overleed de vader van de moderne Bijbelvertaling en taalkundige Eugene Nida [Naaida]. Hij streefde ernaar niet de vorm, maar de betekenis van de brontekst zo getrouw mogelijk tot uitdrukking te brengen in de taal en de belevingswereld van twintigste-eeuwers. Simpel gezegd, een vertaler hoeft zich niet te veel aan te trekken van de talige vormen en structuren in de brontekst. Deze vertaalopvatting is niet geheel onomstreden.

Hoe heette de vertaaltheorie die Nida [Naaida] in het midden van de vorige eeuw heeft ontwikkeld?

A. dynamische equivalentie

B. culturele equivalentie

[het juiste antwoord is A, dynamische equivalentie]

29. Een bekend voorbeeld van zijn benadering is afkomstig uit de vertaling van de bijbel in het Inùktitùt, de taal van de Inuit. De Inuitcultuur kent het woord lam niet. Met welk dier werd het lam Gods daarom in deze vertaling aangeduid?

- A. **het zeehondje Gods**
- B. het rendiertje Gods

[het juiste antwoord is A, het zeehondje Gods]

30. Een bestseller die veel lezers meteen met taboe associëren is natuurlijk De duivelsverzen van Salman Rushdie. De titel verwijst naar de Duivelsverzen uit de Koran. Deze zou de profeet Mohammed in eerste instantie hebben uitgesproken, maar ze zouden later zijn vervangen. In de islam wordt satan aangeduid met Shaitan.

Onder welke andere naam staat de duivel bekend in de islam?

- A. **Iblis**
- B. Djibriel

[het juiste antwoord is A, Iblis]